

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

інформації, цікаву і зрозумілу дошкільнятам, які ще не вміють читати і писати. Завдяки цьому діти краще сприймають матеріал, що вивчається.

Для подолання перевтоми дітей під час заняття, використовуємо фізкультпаузи, фізкультхвилинки, хвилинки-релаксації. Рухи, імітації звуків, дитячі пісні, мультиплікація надовго привертають увагу дітей.

Таким чином, систематичне використання ІКТ в корекційній роботі з дітьми із ЗПР робить заняття привабливими та цікавими, емоційно насиченими, яскравими, налаштовують на позитивний результат, підвищується ефективність навчального процесу. У дітей узагальнюються та закріплюються знання, розвивається мовленнєвий апарат, з'являється бажання застосувати побачене в повсякденному житті, діти краще аналізують, порівнюють, формується естетичний смак та почуття прекрасного.

Література:

1. Використання ІКТ у навчально-виховному та корекційно-відновлювальному процесі. – Режим доступу: <http://pagines.rv.ua/446/>
2. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в корекційній роботі з дітьми з особливими потребами. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?url=http://www.teacherjournal.com.ua/attachments/23844>.
3. Дабіжа Н. Інформаційно-комунікаційні технології в корекційно-педагогічному процесі // Дефектолог. – 2014. – № 9. – С.4.
4. Концепція Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1722-2010-p>.

Темченко С. М.*

СПІЛЬНА РОБОТА ДИТЯЧОГО САДКА Й СІМ'І В ПІДГОТОВЦІ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ

У статті висвітлено ролі сім'ї та дошкільного навчального закладу в підготовці дітей до школи, суть та компоненти готовності дитини до школи, обґрунтовано необхідність тісної співпраці батьків та працівників дошкільних закладів у вихованні дошкільнят.

У дітях – майбутнє кожної нації. І тому кожна розвинена держава зацікавлена в тому, щоб її маленькі громадяни мали щасливе дитинство, щоб росли здоровими та розумними.

Конвенцією ООН про права дитини, яка була прийнята резолюцією Генеральної Асамблеї ООН в 1989 році та ратифікована Верховною Радою України в 1991 році, визначено, що кожна дитина має право на одержання безкоштовної обов'язкової освіти на початкових стадіях, яка сприяла б її загальному культурному розвитку й завдяки якій вона могла б на основі

* © Темченко С.М.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

рівності можливостей розвинути свої здібності та особисте мислення, а також усвідомлення моральної і соціальної відповідальності та стати корисним членом суспільства [3, с. 29].

Забезпечення інтересів дитини повинно бути керівним принципом для тих, на кому лежить відповідальність за її освіту та навчання. Ця відповідальність лежить перш за все на батьках дітей.

Обов'язки та права батьків щодо виховання та розвитку дітей в Україні визначені Сімейним кодексом України, зокрема:

- виховання дітей у дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини;

- піклування про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток;

- забезпечення здобуття дитиною повної загальної освіти, підготовка її до самостійного життя;

- заборона експлуатації та фізичних покарань дитини батьками, які принижують людську гідність дитини [5, с. 150, 151].

Освіта дітей повинна бути спрямована на розвиток особистості, талантів і розумових та фізичних здібностей у їх якнайповнішому обсязі; виховання поваги до батьків дитини, її культурної самобутності, мови та національних цінностей; підготовку дитини до свідомого життя у вільному суспільстві в дусі розуміння, миру, терпимості, рівноправності чоловіків і жінок та дружби між усіма народами; виховання поваги до навколишньої природи.

Дошкільна освіта є першою ланкою в неперервній системі освіти в Україні, і від того, який старт буде дано малюкові, значною мірою залежатимуть якість та динаміка особистого розвитку та світорозуміння дорослої людини.

Законом України «Про дошкільну освіту» визначені завдання дошкільної освіти та роль сім'ї в дошкільній освіті, які передбачають збереження та зміцнення фізичного, психічного та духовного здоров'я дитини, виховання в дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій та звичаїв, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля, формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду, виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації та готовності продовжувати освіту [4, с. 7, 8].

Сім'я у свою чергу зобов'язана сприяти здобуттю дитиною освіти в дошкільних навчальних закладах та нести відповідальність перед суспільством і державою за розвиток, виховання й навчання дітей, а також збереження їхнього життя, здоров'я, людської гідності.

Одним з обов'язків сім'ї й дошкільного закладу є підготовка дітей до школи, від чого залежатимуть їхні успіхи в навчанні, подальший розвиток. Як правило, діти, які в старших групах

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

дошкільного закладу розуміють, що їх чекає в школі, володіють необхідними для навчання звичками, легко вживаються в шкільне середовище. Однак не всі з них безболісно долають цей етап, що проявляється передусім у незадовільній їхній успішності. Причина цього здебільшого в психологічній невідповідності до навчання в школі. Готовність до шкільного навчання водночас є проблемою соціальної зрілості дитини, адже, ідучи до школи, вона опиняється в реальній соціальній позиції, уперше отримавши право й опинившись перед обов'язком здійснення суспільної за змістом і формою діяльності, якою є навчання.

Готовність до навчання в школі є характеристикою психічного розвитку дитини, яка охоплює компоненти, що забезпечують її успішну адаптацію до вимог і умов школи. Це загальна психологічна і спеціальна готовність до навчання в школі, у якій розкриваються рівні розвитку тих психологічних якостей, що найбільше сприяють нормальному пристосуванню до шкільного життя, формуванню навчальної діяльності.

Загальна психологічна готовність дитини до школи включає в себе такі основні компоненти [6]:

- *мотиваційна готовність* до навчання в школі, яка виявляється у прагненні дитини до навчання, бажанні бути школярем, у володінні елементами навчальної діяльності, у певному рівні соціального розвитку. Усе це забезпечує психологічні передумови включення дитини в колектив класу, свідомого, активного засвоєння навчального матеріалу, виконання шкільних обов'язків. Свідченням мотиваційної готовності є наявність у дитини бажання йти до школи і вчитися, сформованість позиції майбутнього школяра. Якщо в дитини сформувалися адекватні уявлення про школу, вимоги до нової поведінки, вона не відчуватиме труднощів у прийнятті нової позиції, легко засвоюватиме норми і правила навчання та поведінки в класі, взаємини з учителем та школярами;

- *емоційно-вольова готовність* до навчання в школі виявляється в здатності дитини регулювати свою поведінку в різноманітних ситуаціях спілкування і спільної навчальної діяльності. Це проявляється в самостійності, зосередженості, готовності й умінні здійснювати необхідні вольові зусилля. Вимоги бути школярем ставлять дитину перед необхідністю самостійно й відповідально виконувати навчальні обов'язки, бути організованою й дисциплінованою, уміти справедливо оцінювати свою роботу, тому цей вид психологічної готовності називають морально-вольовою, оскільки вона пов'язана зі сформованістю особистісної позиції дитини, з її здатністю до управління власною поведінкою: уміння дотримуватися правил, виконувати вимоги вихователя, гальмувати негативні імпульси, виявляти наполегливість у досягненні мети, уміння довести до кінця розпочату справу, якщо вона навіть не зовсім приваблива;

- *розумова готовність* дитини до навчання в школі вияв-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

ляється в загальному рівні її розумового розвитку, володінні вміннями й навичками, які допоможуть вивчати передбачені програмою предмети; розумова готовність охоплює загальну обізнаність дитини з навколишнім світом, рівень розвитку пізнавальної діяльності та пізнавальних процесів: мовлення, пам'яті, сприймання, мислення, уяви, уваги, які є передумовами для формування навчальних умінь і навчальної діяльності та забезпечать дитину високим рівнем здатності до навчання в школі;

– *психологічна готовність* до спілкування та спільної діяльності – це перехід від сюжетно-рольової гри до навчання; діти, у яких не сформовано компоненти психологічної готовності до спілкування та спільної діяльності, відчуватимуть труднощі в навчанні: нерозуміння вчителя, невміння слухати товариша, узгоджувати спільні дії з класом, завищена або занижена самооцінка.

Високий рівень пристосування дитини до навчання та спілкування може забезпечити її виховання в повній сім'ї, у якій немає конфліктних ситуацій, належний рівень освіти батька та матері, правильні методи виховання в сім'ї. В.О.Сухомлинський наголошував: «Є в світі десятки, сотні професій, спеціальностей, робіт: один будує залізницю, другий зводить житловий будинок, третій вирощує хліб, четвертий лікує людей, п'ятий шиє одяг... Та є у світі найуніверсальніша – найскладніша й найбагатородніша робота, єдина для всіх і водночас своєрідна і неповторна в кожній сім'ї – творення людини» [7, т.5, с. 411].

Більшість дошкільників відвідують дошкільні навчальні заклади, і батьки дуже часто розраховують на те, що діти будуть підготовлені до школи вихователем. Проте досвід переконає, що навіть найкращий дошкільний заклад не зможе повністю замінити сім'ю, сімейне виховання. Батьки мають змогу й повинні впливати на дитину, на її життєву компетентність у найрізноманітніших ситуаціях – удома, у транспорті, у магазині, на пошті, у лікарні, під час прогулянок, виїздів на природу, у відпустку. Цієї можливості дитина позбавлена в дошкільному закладі в умовах групової кімнати та ігрового майданчика. Життя переконає нас у тому, що на відміну від дошкільного закладу, школи, ВНЗ, місця роботи, сім'я протягом життя залишається тим фундаментом, на якому відбувається особистісне зростання людини. Сім'я не має конкурентів – і в дитинстві, і в юності, і в дорослості батьки залишаються для своєї дитини найавторитетнішими, найріднішими людьми. Сила батьківського впливу на дітей в авторитеті батьків, у їхніх особистих якостях і життєвому досвіді в очах дітей. Звідси і слухняність, і виконання дітьми вказівок чи порад батьків не зі страху чи матеріальної вигоди, а з усвідомлення їх справедливості й доцільності. «Сам сенс авторитету, – писав А.С.Макаренко, – у тому й полягає, що він не потребує ніяких доказів, що він приймається як безсумнівне право старшого, як його сила й цінність, що видно,

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

як мовиться, простим дитячим оком» [6, с. 80]. Великого значення в сімейному вихованні відіграє педагогічна культура батьків як складова загальної культури, у яку втілено накопичений людством досвід виховання дітей у сім'ї. Вона слугує основою педагогічної діяльності батька й матері, допомагає їм уникнути помилок у сімейному вихованні, знаходити правильні рішення в нестандартних ситуаціях. Педагогічна культура батьків включає в себе чотири компоненти: знання з педагогіки, соціології, психології, фізіології дітей. Поряд із теоретичними знаннями батьки повинні володіти й відповідними вміннями, які дають можливість доцільно і творчо використовувати ці знання в сімейному вихованні дітей. Деякі батьки припускаються помилки, уважаючи, що перш за все, треба виховувати дитину. Але це не так. Передусім треба виховувати себе. Постійне самовдосконалення батьків – основний стимул самовдосконалення дітей, бо перша реакція їхньої поведінки – це наслідування батьків.

У дошкільному закладі дітям прищеплюють багато корисних навичок: співати, танцювати, розповідати вірші, малювати, ліпити та багато іншого, але якщо заняттями дитини, її успіхами, проблемами не цікавляться в сім'ї, не надають їм належного значення, не заохочують до старанності, дитина теж починає ставитися до них недбало, не прагне працювати краще, виправляти свої помилки, долати труднощі в роботі. Деяких дітей така неуважність батьків глибоко ображає, вони замикаються, перестають бути щирими та відвертими, і, навпаки, інтерес батьків до справ дошкільника надає особливого значення всім досягненням дитини. Допомога в подоланні труднощів, які виникають під час виконання будь-яких завдань, приймається завжди з подякою і сприяє зближенню між батьками та дітьми.

Не всі діти однаково добре малюють, ліплять, не всі швидко навчаються читання й письма, і праві ті батьки, котрі займаються з дітьми цими справами, які спочатку можуть видаватися складними й важкими, бо дітям потрібно допомогти полюбити їх виконувати й навчитися вчитися.

У дошкільному віці особливу увагу треба приділяти відповідальному ставленню до праці, доручень, обов'язків. Формування цих якостей починається з уважного, серйозного ставлення батьків до справ дітей. Усе має бути помічено батьками: досягнення принесуть усім радість, помилки будуть виправлені спільно.

Не всі батьки, на жаль, додержують єдиних вимог до дітей у дошкільному закладі і в сім'ї, і не в усіх сім'ях батьки є позитивним прикладом для дітей; не в кожній сім'ї забезпечується цілеспрямованість у роботі з дітьми, не всі батьки поєднують вимогливість із гуманністю, деякі батьки не знають методів і прийомів роботи з дошкільниками, не враховують індивідуальних особливостей своїх дітей при підготовці їх до школи, не

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

збагачують свій досвід позитивним досвідом інших, не цікавляться педагогічною літературою, не завжди вміло використовують у сім'ї авторитет вихователя. Без урахування цих питань неможливо успішно розв'язати проблему підготовки дитини до школи у взаємозв'язку із сім'єю.

Готовність дитини до шкільного навчання активно формується через співпрацю сім'ї, дошкільного закладу й початкової школи. Завдання сім'ї полягає в тому, щоб, починаючи з раннього дитинства, розкривати майбутньому школяреві сутність навчання, його значення для дитини тепер і в майбутньому. Завданнями навчального закладу є організація раціонального, цілеспрямованого, послідовного процесу підготовки до навчання.

Підготовка дітей до школи охоплює всі сфери життя дитини. Основний пріоритет у питанні освіти дитини на етапі її підготовки до школи, як і всього періоду дошкільного дитинства, повинен належати загальному розвитку дитини. Саме він забезпечує подальшу успішність навчання дитини в школі. Це означає, що вихователі й батьки, діти яких збираються до школи, повинні подбати про те, щоб у дітей були сформовані ті загальні здібності й ті якості особистості, що необхідні дитині для здійснення принципово нової для неї діяльності – навчання.

Серед основних складових поняття «готовність до школи» – розвиток допитливості й пізнавальної активності дитини, уміння самостійно думати та розв'язувати найпростіші розумові справи.

Інтелектуальна підготовка до школи передбачає не лише накопичення певної суми знань, умінь та навичок з окремих предметів, а формування в дітей здатності сприймати знання, розвиток особистого досвіду пізнання, проблемно-пошукової діяльності. Головне в дошкільному навчанні – розвиток здатності пізнавати нове, тому на етапі дошкільного дитинства знання, уміння та навички розглядаються як засіб розумового розвитку. Їх обсяг не повинен перевищувати вікових можливостей дітей і повторювати шкільні навчальні програми.

Найважливішими показниками рівня підготовки дитини до школи є добре розвинуті мовлення, сприйняття, пам'ять, уява, наочно-образне мислення, уміння виділяти ознаки предметів та явищ, які є доступними для розуміння дитини, порівнювати предмети, знаходити спільне й відмінне, виділяти ціле і його частину, групувати предмети за певними ознаками, робити найпростіші висновки.

Для здійснення успішної навчальної діяльності в першому класі необхідно, щоб дитина вміла керувати своїм тілом, добре рухалась і орієнтувалась у просторі, щоб у неї була розвинена моторика рук.

Спільна робота дитячого садка й сім'ї в підготовці дітей до школи передбачає проведення спільних заходів, серед яких:

- освітні:

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

- ✓ батьківські збори, конференції з обговорення питань підготовки дітей до школи із залученням спеціалістів: лікарів-педіатрів, психологів, учителів початкових класів;
- ✓ відкриті заняття для батьків з усіх розділів програми;
- ✓ інформація в куточках для батьків: анкетування, поради;
 - творчі, культурно-духовні:
 - ✓ родинні свята;
 - ✓ екскурсії разом із батьками та вихователями;
 - ✓ виготовлення поробок батьків разом із дітьми.

Отже, сім'я й дошкільний навчальний заклад – два важливі інститути соціалізації дитини. І хоча їх виховні функції є різними, для всебічного розвитку дитини необхідна постійна їх взаємодія. Дошкільний навчальний заклад сприяє інтеграції дитини в соціум, а сім'я повинна забезпечити індивідуалізацію розвитку дитини.

Література:

1. Алексеенко Т.Ф. Педагогічні проблеми молоді сім'ї: Навчальний посібник. – К. : ІЗМН, 1997. – С. 15–21.
2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні. – К. : Дошкільне виховання, 2003. – С. 105–108.
3. Конвенція ООН про права дитини (20 листопада 1989 року) (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року) {Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91}. – доступно з: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
4. Про дошкільну освіту: Закон України. – доступно з: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
5. Сімейний кодекс України. – доступно з: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
6. Сухарева Л. С. Піклуємось разом. Робота з батьками дошкільників. – Х. : Основа, 2008. – С. 88–90.
7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 томах. – К. : Рад.шк., 1976.

Яковчик Л. В.*

РОЗВИТОК ЗОРОВОГО СПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

У статті описана методика розвитку зорового сприймання, активізації зорових функцій, збагачення уявлень про форму предметів, їх просторове розміщення, вироблення зорово-перцептивного контролю, збагачення зорово-сенсорного досвіду.

Важливим завданням сучасної системи освіти є забезпечення умов для всебічного гармонійного розвитку та рівного доступу до якісної освіти всім громадянам, зокрема людям з особливостями психофізичного розвитку. Відтак зростає роль корекційної педагогіки, що покликана допомогти дитині в подоланні чи компенсації вад розвитку та інтеграції в суспільство.

* © Яковчик Л. В.